

KANADA POLİS TEŞKİLATI

Canada Police Organisation

Hasan Hüseyin ÇEVİK*

Fırat ÇELTİK**

Bünyamin TEMUR***

Hatice ÖZER****

Özet

Kanada geniş topraklarına nazaran nüfusu az olan bir ülkedir. 1867 yılında Britanya Krallığından ayrılarak bağımsız bir devlet haline gelen Kanada, Anglo-Sakson kültürüne sahip bir ülkedir. Ancak İngiltere ile beraber özellikle Fransa'nın Quebec eyaletindeki tarihi etkisi (burada hala Fransız kökenliler yaşamaktadır) bugün Kanada'da resmen ve yaygın olarak iki dilin (İngilizce ve Fransızca) ve kısmen iki kültürün ağırlıkta olmasına neden olmuştur. Kanada on eyaletten oluşan federal yönetim yapısına sahip bir konfederasyondur. Kanada'nın İngiliz Birleşik Krallığına olan sembolik bağı Genel Vali'nin İngiliz Kralının temsilcisi uygulaması ile devam etmektedir. Parlamenter demokrasiyle yönetilen Kanada'nın yönetim yapısı üç kademede örgütlenmiştir: federal, eyalet (province) ve belediye (municipality). Kanada, federal yönetim yapısının sonucu olarak kuruluş yıllarında (1860'lı yıllar) eyalet ve belediyelerin kendi polis teşkilat ve birimlerini kurabilmelerine izin vermişti. Birçoğu kendi polis birimlerini kurmuş ancak daha sonra 1920'de kapatmışlardır. Polis hizmetlerini ise bu dönemden itibaren federal polisten (RCMP) sözleşmeler yoluyla satın alma yoluna gitmişlerdir. Sadece Quebec ve Ontario eyaletleri ve buralardaki belediyeler ve bir de istisnai olarak Newfoundland Eyaletinde birkaç şehir kendine ait polis teşkilatı kurmuştur. Bu yönüyle sonuç olarak Kanada'nın polis teşkilatı dünyada benzeri olmayan (unique) polislik uygulamasına sahiptir.

Anahtar Kelimeler : Kanada, Kanada Devlet ve Yönetimi, Kanada Polisi

Abstract

Canada is one of the geographically largest countries in the world, with a relatively less population, located in the North America Continental. Canada was an independent country from the United Kingdom in 1867, but has continued to be a member of the commonwealth countries, being a symbolic part of the UK. Canada has historically been under mostly the influence of the Anglo-Saxon Culture and partly the influence of French culture, (especially Quebec province has been under French culture).

* Doç. Dr., Polis Akademisi, GBF.

** Başkomiser, Emniyet Genel Müdürlüğü TEMUH Dairesi.

*** Komiser, Emniyet Genel Müdürlüğü TEMUH Dairesi.

**** Komiser, Ağrı Emniyet Müdürlüğü.

There are officially two languages in Canada: English and French. Canada is a confederation consisting of ten provinces. The state of Canada is organized at three levels: federal, provincial and municipality. Canada has had a strong democracy tradition that has even allowed provinces and municipalities to establish their own police force. During the early years of the country, provinces and municipalities established their own police forces, but later, they abolished their police forces and started taking contracted policing services from the federal police (RCMP). Contracted policing between federal and provincial (and local) administrations is a unique example in the world. Only the provinces of Quebec and Ontario have their own established police forces. To conclude, Canada is a unique example country in terms of policing and police services.

Key Words: Canada, Canada State and Administration, Canada Police

Giriş

Kanada, ABD'nin kuzeyinde, Kuzey Atlas Okyanusu ve Kuzey Pasifik Okyanusu kıyısında yer alan topraklarına kıyasla nüfusu az olan bir ülkedir. Toplam ülke büyüklüğü 9,984,670 km² iken nüfus 31,592,805 dir. Kanada, 1 Temmuz 1867 tarihinde İngiltere'den ayrılarak bağımsızlığına kavuşmuştur. Bu tarih, Kanada'nın Bağımsızlık Günü olarak kabul edilmiştir. Resmi dil, İngilizce ve Fransızca; başkenti Ottawa'dır. Yönetim biçimi, parlamenter demokrasiye sahip federal bir devlettir. Kanada, İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) üyesi olarak Britanya Kralına sembolik olarak bağlıdır. Kanada ülkesi 10 eyalet ve 3 bölgeden oluşan bir konfederasyondur.

Kanada polisi, kendine has özellikleri olan bir teşkilattır. Polisin mevcut yapı ve çalışma sistemi için, İngiliz ve Amerikan polis modellerinin etkisinde kalmış, ikisine de benzer özellikler taşımasına rağmen uygulamada bunlardan ayrılarak dünyada pek benzeri olmayan bir teşkilat olduğu söylenebilir. Kanada'da polislik, federal polis, eyalet polisi, belediye polisi, sözleşmeli polislik ve Yerli Polis gibi bölümlere ayrılmıştır. Kanada polisinin diğer ülkelerin polislerinden en önemli farkı sözleşmeli hatta kiralık diyebileceğimiz bir polislik uygulamasına sahip olmasıdır. Yazıda da detaylı ele alınacağı gibi federal polis iki eyalet hariç diğer eyaletlere belli dönemler için sözleşmeye göre polislik hizmetini belli bir ücret karşılığında sunmaktadır. Polislik hizmetinin bu şekilde sunulması oldukça ilginçtir.

Bu çalışmada, kısaca Kanada devletinin tarihçesi, devlet ve kamu yönetimi yapı ve işleyişi ele alınacak ve daha sonra Kanada polis teşkilatı detaylı incelenecektir. Bu incelemede Kanada polisinin tarihçesi, yönetim ve organizasyon yapısı, eğitimi, suç önleme sistemi ve polis halk ilişkileri

başlıca konular olacaktır. Bu çalışmanın amacı birinci derecede Kanada devleti ve özellikle polisiyle ilgili okuyucuya genel bir bilgi kazandırmaktır.

1. Kanada'nın Genel Gelişimi

Kanada 3,849,672 mil kare ebadıyla dünyada Rusya'dan sonra coğrafi anlamda ikinci büyüklükte ABD'nin kuzeyinde bir ülkedir. Kanada ve ABD, tarihi gelişmeleri itibari ile önemli bir etkileşime sahiptir. Avrupalılar Kuzey Amerika'ya varmadan önce burada yerli insanlar yaşamaktaydı. 16. ve 17. yüzyılda İngiliz ve Fransız keşifçiler Asya'dan Kuzey Amerika'ya doğru ticaret bölgeleri ararken bir çok koloni yerleşimleri keşfetmişlerdir. Fransızlar, Lawrence Nehri ve Büyük Göl Bölgesine, İngilizler ise Atlantik kıyıları ve Hudson Körfezi Bölgesine yerleşmişlerdir (Terrill, 1999).

Kanada ülkesinin ortaya çıkmaya başlaması, 1534 yılından itibaren yüzyıllar süren Fransız keşiflerinin ve yerleşme çabalarının sonucunda olmuştur. 1620'li yıllarda Kardinal Richelieu, İngiltere ve Hollanda'nın izlemiş olduğu sömürge politikalarını örnek alarak Yeni Fransa Ortaklığı adında bir ortaklık kurmuştur. Fakat hisse sahipleri, yeni Fransa'yı Katolik tutmak ve yeni yerleşimciler getirmek istemişlerdir. Bölge İngilizlerle olan çatışmalarda önce kazanılmış sonra kaybedilmiştir. 1759 yılında Fransızlar, Abraham ovalarındaki savaşta yenilgiye uğratılmış, böylece Doğu Kanada İngiliz Krallığının egemenliği altına girmiştir. 1774'te yürürlüğe giren Quebec (Kanada'nın doğusunda Fransızlara ait bir kasaba) Yasası ile Fransızca resmi dillerden bir tanesi oldu. Böylelikle Katoliklerin büro açabilmelerine izin verildi. Amerikan sömürgeleri Quebec yasasına karşı çıkarak İngiltere'ye tepkilerini Kanada'yı işgal ederek göstermişlerdir. 1812 yılında ABD, Kanada'yı fethetme girişiminde bulunmuştur. Ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu harekete karşılık İngiliz Kanadalılar Potamak ırmağının aşağısına kadar gelerek ABD'nin başkanlık konutunu ateşe vermişlerdir¹.

1774 yılından itibaren Kanada, anayasayla yönetilen İngiliz Krallığına bağlı bir devlettir. Milletvekilleri hem seçimlerle hem de atamalarla iş başına gelmekteydi. Çıkarılan isyanlarla birlikte ülke yukarı ve aşağı Kanada olmak üzere iki bölgeye ayrılmıştır. Yukarı Kanada, bugün Ontario olan kısmı kapsar. Aşağı Kanada ise bugünkü Quebec çevresidir. İsyancılar iki bölgede de başarısızlıkla sonuçlanmış ve isyanları bastırmak üzere gönderilen İngiliz Lord Durham, iki bölgeyi birleştirme ve bu bölgede sağlam bir hükümet kurma kararı almıştır. Hükümet, koloniye kendi kendini yönetebilme şansı vermiş, oluşan yeni siyasi yapı 1840'ta uygulamaya konulmuş ve Doğu Kanada ile Batı Kanada'yı da içine almıştır. 1 Temmuz 1867'de konfederasyon İngilizlerin tasarladığı Kuzey Amerika Yasası ile oluşturulmuş, bununla birlikte Quebec, Ontario, Nova Scotia ve New Brunswick kendi aralarında bir birlik oluşturmuşlardır. Bu birlik

¹ www.dilokulubul.com

oluşturmalardan sonra bağımsızlığını kazanan Kanada'da, Kraliçe Viktorya tarafından Ottawa Kanada'nın başkenti olarak seçilmiştir. Kanada'nın yeni devlet yönetimi, anayasanın var olduğu İngiliz Kralına bağlı idi. Kuzeybatı Bölgeleri konfederasyona 1869 yılında katılmıştır. 1870'te Manitoba, 1871'de İngiliz Kolombiyası, 1873'te PEI, 1905 yılında ise Saskatchewan ve Alberta Kanada'ya dahil oldular. Ve son olarak 1949 yılında Newfoundland ülkeye dahil olmuştur. Kanada, bugünkü en son haline 1949 yılında ulaşmış ve günümüze kadar herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir.

Bugün Kanada 31 Milyon civarındadır. Kuzey Bölgesinin ikliminin sert olmasından dolayı, insanlar dört farklı mevsimin yaşandığı güney bölgesinde yaşamayı tercih etmektedirler. Kanada'nın İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki resmi dili mevcuttur. 16 milyondan fazla insan İngilizce konuşurken, 6,5 milyon insan Fransızca konuşmaktadır. Yaklaşık 193.000 kişi kendi yerli dilini kullanmaktadır. İngilizce ve Fransızca iki dil olarak hakim olmasına karşın, nüfusun yüzde 42'si İngiliz ve Fransız ırkından farklı insanlardır. Büyük etnik gruplar arasında Almanlar, Ukraynalılar, İtalyanlar, Flemenkler, Polonyalılar ve Çinliler yer alır (Terrill, 1999:110).

Kanada, yüksek yaşam standardı olarak dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Yine dünyada, yetişkinlerin okuma yazma oranı olarak ön sıralarda yer almaktadır. Bu oran yüzde 99 civarındadır. Dünyanın en zengin ekonomisine de sahiptir. Ülke, gaz, benzin, kömür, odun, su ve daha çok mineraller olmak üzere bir çok doğal zenginliğe sahiptir. Endüstri olarak araba üretimi, kağıt üretimi, demir ve çelik çalışmaları, makine ve malzeme üretimi, ormancılık ve tarımda da gelişmiştir. Ülke mallarının %80'ini Amerika satın almaktadır (Terrill, 1999:110-111).

2.Kamu Yönetimi

2.1.Genel Devlet Yapısı

Kanada Anayasasının öngördüğü yönetim şekli, İngiltere Parlamentosundan geçen iki kanunun sonucunda oluşmuştur. Bunlardan biri Kuzey Amerikalı İngilizlerin 1867'deki kanunu, diğeri ise 1931'deki kanundur. İngiltere'nin Westminster Kanununu yürürlüğe koyması ile Kanada'nın siyasi yapısı, sömürge olmaktan çıkarak bağımsız bir yönetim halini almıştır. 1949 yılında Kanada her ne kadar İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olsa da tamamen bağımsız bir ülke olmuştur. Bağımsızlığından bu tarafa Kanada yönetimindeki en önemli değişiklik 17 Nisan 1982'de yeni bir anayasanın ilan edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu anayasal yenilik, Kanada Anayasasının İngiliz Krallığı etkisinden kurtarılacak sağlamaştırılması için yapılmıştır. Diğer bir yenilik ise hak ve özgürlüklerin sağlamaştırılması amacıyla yapılmış olup, federal ve eyalet yönetimlerinin yetkilerini

kısıtlayacak nitelikte bireyin lehine bir değişiklik olmuştur. Bu değişikliklerden önce de sonra da Kanada'da her zaman bir hukuki revizyon ve yenilenme çabası görülmüştür. Hak ve özgürlüklerin önem kazanması ve geliştirilerek sağlamaştırılması, Kanada siyasi kültürünün İngiltere'nin siyasi kültüründen uzaklaşıp biraz ABD'nin siyasi yapısına benzemesine yol açmıştır.

Kanada Devleti, parlamenter demokrasiye sahip meşruti monarşi ile yönetilmektedir. Kanada'da yasama iki meclis (Senato ve Temsilciler Meclisi (Avam kamarası) ve kralın temsilcisi Genel Vali'den oluşmaktadır². Kanada senatosu daha çok İngiltere'deki Lord'luk sistemine benzetilir. Ancak Kanada'da geleneksel yerleşik bir aristokrat sınıf olmadığı için senato üyeleri toplumda önde gelen kişilerden uygun görülenlerin atanmasıyla belirlenir. Senatoda 104 adet koltuk vardır. Her eyalette Başbakanın seçtiği belirli sayıda senatör bulunmaktadır. Senatörler 75 yaşına kadar görevde kalabilirler. 75 yaşından sonra görevden ayrılmaları zorunludur³. Kanada'daki senatörlerin konum ve görevleri ile İngiltere'deki Lordların konum ve görevleri benzerlik taşımaktadır. Senatörler federal hükümetin onayladığı anayasa değişikliklerini erteletme hakkına sahiptirler. Kanada'da yasamanın yanında yürütmeyi oluşturan en önemli kurum başbakanın liderliğindeki bakanlar kuruludur. Bakanlar hem avam kamarasına hem de senatoya üyedirler. Ancak Ontario ve Quebec gibi güçlü eyaletler avam kamarasındaki 301 koltuğun çoğunluğuna sahiptirler.

Kanada'da 10 adet eyalet yönetimi bulunmaktadır. Ve bunların anayasal yapısı federal yönetimin anayasal yapısına benzer. Ancak tek bir fark vardır. Eyalet hükümetlerindeki üst yasama organları 1950 yılında kaldırılmıştır. Kanada'nın eyaletleri önceden federal yönetim tarafından yönetilmekteydi. Bir tek Nunawut kendi kendini yönetmekteydi. 1867 yılından itibaren eyalet hükümetlerinin güçleri ve yetkileri artmıştır. Eyaletlere verilen sağlık, sosyal hizmetler, eğitim gibi yetkiler kamu yönetiminin önemli kısımlardandır.

2.2.Kamu Yönetimi Örgütlenmesi

Kanada devlet yapılanması üç seviyede oluşmuştur: Federal, Eyalet (Province) ve belediyeler (municipality).

2.2.1.Federal Yönetim

Ülkenin başı olan Genel Vali, 5 yıl için Kanada Başbakanının tavsiyesiyle İngiltere Kralı⁴ veya Kraliçesi tarafından atanır. Bu Genel Vali⁵, monarşinin (Birleşik İngiliz Krallığı) temsili bağlamında sembolik görev yapar. Buna rağmen bazı önemli anayasal sorumlulukları vardır⁶. Örneğin Genel Vali,, Temsilciler Meclisinde (House of Common)⁷ en fazla sandalyeye sahip, seçimi kazanan siyasi parti liderinden, Başbakan olarak hükümeti

2 www.parl.gc.ca/common/index.asp?Language=E

3 www.parl.gc.ca/common/SenatorsMembers_senate.asp?Language=E&Parl=38&Ses=1&Sect=sencur

4 www.canadianheritage.gc.ca/progs/cpsc-ccsp/fr-rf/index_e.cfm

5 www.gg.ca/menu_e.asp 6 www.canadianheritage.gc.ca/progs/cpsc-ccsp/fr-rf/_01_e.cfm

7 www.parl.gc.ca/common/SenatorsMembers_house.asp?Language=E&Parl=38&Ses=1&Sect=hoccur

oluşturmasını ister. Başbakan, Kanada ülke yönetiminde en önemli role sahip kişi olarak görülebilir. Başbakan, Bakanları milletvekilleri arasından seçerek kabineyi oluşturur. Parlatentonun toplantıya çağırılması ve dağılması başbakanın tavsiyesi ile olur. Ancak Genel Vali Meclisi görevle çağırma ve feshetme konusunda son söz sahibidir (Terrill, 1999:115).

Kanada hükümetinin çalışması, İngiliz Bakanlar Kuruluna benzer. Bakanlar Kurulu, Kanada hükümetinin yürütme organı olarak hizmet eder. Bakanlar Kurulu, Temsilciler Meclisinden, Başbakan tarafından seçilen yaklaşık 40 üyeden oluşur⁸. Bakanlara değişik kamu kurumlarının yönetimi verilir. Ayrıca icrai bakanlıklarda bazı bakanlara Başbakan tarafından verilir: Maliye ve Adalet Bakanlığı gibi. Belli bir kamu kurumundan sorumlu olmayan Bakanlara da Devlet Bakanı unvanı verilerek kabinede görev yapması sağlanır. Bunlar genel olarak Federal konularla ilgilendirler ve parlamentoya karşı sorumludurlar (Terrill, 1999:115).

Ülkenin genel sorunları, eyaletleri aşan her türlü asayiş, terör, sağlık, sosyal, ekonomik ve diğer sorunlarla mücadeleyi federal yönetim yapmaktadır. Federal yönetim ileride inceleneyeceği gibi on eyaletin üçü hariç yedi tanesine ve bu eyaletlerin alt birimleri olan yerel yönetimler ile üç bölgeye (territory) sözleşmeye göre ücret karşılığında elindeki federal polisle kolluk hizmetlerini sunmaktadır.

2.2.2.Eyalet Yönetimi ve Belediyeler (Yerel Yönetim)⁹

Yukarıda belirtildiği gibi Kanada'da 10 eyalet (province) ve üç bölge (territory) vardır. Bu eyaletler Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland, Nova Scotia, Ontario, Prens Edward Island, Quebec ve Saskatchewan. Üç bölge ise Northwest Territories, Nunavut ve Yukon Territory. Nunavut Bölgesi 1999 yılında NorthWest Territory'den ayrılmıştır (Terril, 1999:117). Eyalet yönetimlerine değişik kamu hizmetleriyle ilgili yetki ve sorumluluklar verilmiştir: eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, polis, adalet vb. İleride anlatılacağı gibi bu eyaletlerden ikisi hariç (Ontario ve Quebec) kendilerine ait polis güçleri yoktur. Federal Polis bu eyaletlerle yaptığı sözleşmeler sonucu polislik (kolluk) hizmetini ücret karşılığında sunmaktadır.

Kanada'da belediyeler tüm yetkilerini eyalet hükümetlerinden almaktadırlar. Federal hükümetle doğrudan bir ilişkileri bulunmamaktadır. Kanada'da 4700'den fazla belediye bulunmaktadır.

3.Polis Teşkilatı

Yukarıda kısaca özetlenen Kanada devlet ve kamu yönetimi yapısı için söylenebilecek söz Kanada Devletinin federal bir yapıya sahip olmasına rağmen birden fazla resmi dili (Fransızca ve İngilizce) olan ve yönetim sistemi olarak eyaletler arası farklılıklar taşıyan bir ülkedir. Bunun başlıca

⁸ www.pco-bcp.gc.ca/default.asp?Language=E&Page=informationresources&sub=ministry&doc=ministry_e.htm
⁹ http://canada.gc.ca/othergov/prov_e.html

nedeni belki de tarihi olarak iki ülkenin (İngiltere ve Fransa) etkisinde kalması ve bu farklılıkları bir arada koruyabilmesidir. Fransa Kara Avrupası geleneğine sahip yazılı hukuka (Civil law -Roma Hukuk geleneği) dayalı özelliklere sahipken, İngiltere yaşayan yazılı olmayan hukuka (common law- örfi hukuk) dayalı bir yönetim anlayışına sahiptir. Birisinde merkezi yönetim anlayışı varken diğerinde yerinden yönetimin (adem-i merkeziyet) anlayışı vardır. İşte bu iki zıt geleneğin bir arada yaşayabildiği federal yapı Kanada'da mevcuttur. Fransız etkisinde güçlü eyaletlerden biri olan Quebec Fransız etkisinde bir yönetim anlayışına sahipken diğerlerinde İngiliz yönetim geleneği egemendir. Ancak sonuçta Kanada federal bir devlettir ve özellikle ABD ile büyük benzerlikler taşımaktadır. İşte kısaca Kanada devlet yapısı ve işleyişine baktıktan sonra bu yapı ve işleyiş içinde polisin yeri ve rolünün ne olduğu kolayca anlaşılabilir. Bu noktada ele alınacak konular polisin tarihçesi, yönetim ve organizasyon yapısı, eğitimi, suç önleme sistemi ve polis halk ilişkileridir.

3.1.Kanada Polisinin Tarihçesi¹⁰

Kanada polisinin mevcut yapı ve çalışma sistemi için, İngiliz ve Amerikan polis modellerinin etkisinde kalmış, ikisine de benzer özellikler taşımasına rağmen dünyada benzeri olmayan bir polis teşkilatı denebilir. 1867 yılındaki Kanada Konfederasyonundan önce, Kanada polisini, herhangi iki modelin karışımı olarak nitelendirmek zor olacaktır. Konfederasyondan önceki polisin yapısı, birbirinden farklı Kanada coğrafyasına bağlı olarak farklılık kazanmıştır. Göçmenlerin yerleşimlerinin hızlı artması ve ticaretin genişlemesi, Kanada'nın Atlantik bölgesi, Aşağı Kanada (Şimdi Quebec Eyaleti) ve Yukarı Kanada'da (şimdi Ontario Eyaleti), yeterli düzen ve hukukun sağlanması için baskılar oluşturmuştur. Aşağı Kanada'daki polislik, iki farklı geçmişe ve kültüre sahip Fransa ve İngiltere'nin sosyal, politik ve ekonomik etkileriyle dünyada benzeri olmayan (unique) bir yapıda oluşmuştur. Kanada'da Yeni Fransa'nın 1759 yılında İngilizler tarafından ele geçirilmesiyle, polisin yapısı, barışın sağlanmasında örfi hukuk (Common Law- Yaşayan Hukuk) denilen ve İngiliz ve Amerikan hukuk sistemine benzer anlayışın etkisiyle ve özellikle şeriflerin ve onlara bağlı polislerin kullanılmaya başlamasıyla değişmeye başlamış ve 1787 yılında İngilizlerin etkisiyle, polis sistemi, Montreal ve Quebec şehirlerinde resmen yeni bir yapılanmaya uğramıştır (Clarke, 2005:992).

Yukarı Kanada'nın İngiliz göçmenleri, 1792 yılında Örfi Hukuk'u yerleştirmişler ve sonra 1793 tarihli Bucak ve Kasaba Memurları Kanunu çıkarmışlardır. Bu kanun, her bir bucak ve kasaba için ücretsiz polis memurları atayabilecek olan yüksek polis memurları ile ilgili şartları düzenlemiştir. Aynı şekilde, Newfoundland bölgesini yöneten İngiliz yetkililer, polis memurları ve adalet sağlayıcılarını atama yetkisi veren Kraliyet bildirisini çıkarmıştır. Onların denetimi ile ilgili daha detaylı

¹⁰ www.rcmp-grc.gc.ca/history/history_e.htm

kurallar, 1825'te düzenlenmiştir. 1800'lü yılların ortalarına kadar, tam gün polis gücü ile gece izleme sistemine henüz başlanmamıştı. 1835 ve 1847 yılları arasında, Toronto, Hamilton, Ottawa, Quebec ve Montreal şehirleri, değişen sayıda tam iş günü (full time) ve özel polis memurlarının işe alındığı ve polis memurlarının atandığı bir sistem kurmuşlardır. 1858'de Yukarı Kanada yönetimi, polis kuvvetleri kurma ve yeni oluşturulan polis birimlerin yönetilmesini incelemek amacıyla Polis birimi başkanları oluşturmaya yetki veren, Yukarı Kanada Belediye Kurumları Kanununu çıkarmıştır. İlk organize polis güçlerinden birisi, 1864 tarihinde Konsey emri ile, Yukarı Kanada'nın Essex bölgesinde oluşturulmuştur. Bu servisin amacı, sınır polisi olarak hizmet vermektir ve bu eğilim Kanada'nın çeşitli bölgeleri boyunca tekrarlanacaktı. Bu dönem süresince, benzer polis güçleri, 1865 yılında Niagara Nehri bölgesinde, 1871'de Newfoundland'te, 1858'de British Columbia'da ve 1870 yılında da Quebec'te konuşlandırılmıştır. Bu polis güçlerinin bir çoğu, sonunda, geleceğin eyalet polis servisinin kurulması için bir biçim olacaktır (Clarke, 2005:992).

1867 Anayasası, eyaletlere suç takibi ve ilgili yetkileri kullanma ve adaletin yürütülmesi ile ilgili kanun yapma yetkisini vermiştir. Ayrıca, Konfederasyon da eyalet polis servisleri oluşturmalarını sağlamıştır. Eyalet polis servislerinin kurulması, 1870 yılında Manitoba ve Quebec'te başlamış ve ardından 1871 British Columbia, 1909'da Ontario, 1927 New Brunswick, 1928 Nova Scotia, 1930 Prens Edward Adası ve 1935 yılında Newfoundland'da da kurulmuştur. Alberta ve Saskatchewan Eyaletleri, Federal hükümet ile bölgeyi Kanada Polis Teşkilatı (RCMP)'nın kontrol etmesi için anlaşmıştı bu eğilim içerisinde yer almamıştır. Bu anlaşma, Alberta ve Saskatchewan eyaletlerinin kendi eyalet polislerini kurmak için bu anlaşmadan çekildiği 1916 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Birçok eyalet güçleri uygulanabilir ve günümüzdeki polis organizasyonlarına dönüşürken, diğerleri sonunda dağıtılmıştır. Mali sorunlardan kaynaklanan sorunlar, nitelikli personelin yokluğu, uygunsuz olanaklar vb. nedeniyle, birkaç eyalet polis servisi, gereken seviyede polislik hizmetini sunamamıştır. Dağıtılan ilk polis servisi, 1928 yılında Saskatchewan eyalet polisidir. Bunu 1932 yıllarında Alberta, New Brunswick, Nova Scotia ve Prens Edward Adası, 1950 yılında British Columbia takip etmiştir. Çözümleriyle oluşan kontrol boşluğu, Kanada Kraliyet Federal Polis Teşkilatı (RCMP) tarafından doldurulmuştur. Günümüzde, Federal Polisten hizmet almayan ve kendine ait polis kuvvetleri olan eyalet polis teşkilatı bulunmaktadır: Ontario, Quebec ve Newfoundland (Clarke, 2005:992).

Belediye ve eyalet polisliğinin çeşitli biçimleri şekil alırken, Federal polislikte eşsiz bir gelişmedir. Federal polislik kavramı, tam olarak olmasa da, Kanada hükümetinin, Amerikanın sınır gelişmesi sırasında bağımsızlığını doğrulama ihtiyacından gelişmiştir. 1873'teki Parlamento Kanunu ile, North West Mounted Polisi (NWMP) kurulmuş ve daha sonra

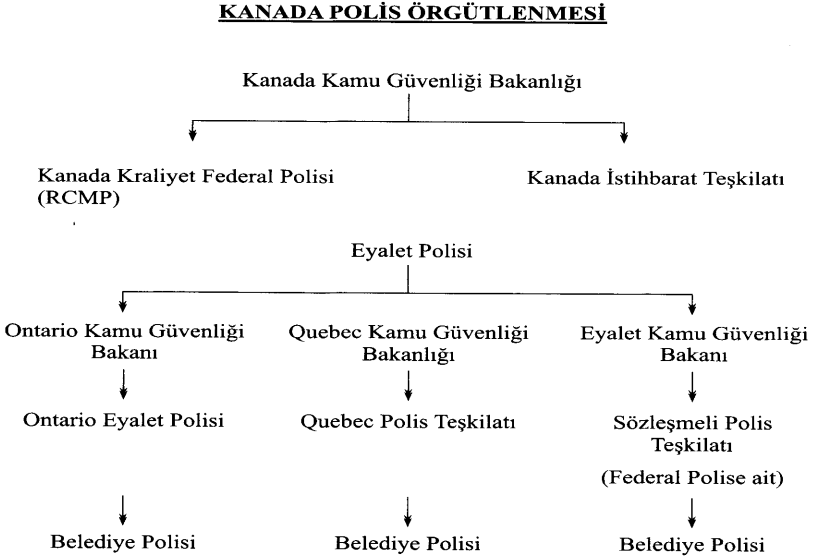
İrlanda Kraliyet Polisine model olmuştur. NWMP ilk oluşumunda, Kanada'nın batı bölgelerinde sivil savaşta önemli bir rol oynamıştır. Bu rol, Amerikan sınırlarının anarşist ve şiddet dolu yapısını azaltmak için tasarlanmıştı. NWMP'nin batı bölgesindeki varlığı, bölgenin düzenli yerleşimini ve Amerikanın Kanada'nın batısına yerleşmesini engellemesini sağlamıştır. 1904'de NWMP isim değişikliğine uğrayarak, Royal North West Mounted Police olmuştur. North West Mounted polisinin gelişimine paralel olarak, 1868 yılında Kanada Polis Kanununun çıkartılması ile federal polis servisi oluşturulmuştur. Yeni biçimlendirilmiş olan bu polis gücü, parlamento binalarının korunmasından ve federal kanun ve ceza kanunun desteklenmesinden sorumlu idi. Polis gücünün başlıca görev bölgesi Ontario ve Atlantic eyaleti idi. Bu iki ayrı federal polis servisi, Royal North West Mounted Polis Değişiklik Kanununun Dominion Polis Gücü ile RNWMP yi birleştirerek Kraliyet Kanada Federal Polisinin (RCMP) oluşturduğu 1920 yılına kadar ayrı kalmışlardır (Clarke, 2005:993).

3.2. Polis Teşkilatı ve Yönetimi

Kanada Polis Teşkilatı federal, eyalet ve yerel yönetim bazında görev yapmaktadır. Birçok postmodern organizasyon gibi, Kanada polisi, çok-kültürlü topluma, ekonomik kısıtlılığa, değişen ulusal veya uluslararası suç çeşitlerine ve değişen yönetim tekniklerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Kanada polisi federal, eyalet ve yerel yönetim bazında örgütlenmesi nedeniyle güncel değişen çevreye ayak uydurmada zorlanabilmektedir. Bu açıdan, federal ve eyalet standartlarının bazen farklı oluşu ile federal ve eyalet polislerinin farklı uygulamaları nedeniyle polis teşkilatında koordineli çalışma uyumsuzluğuna neden olabilmektedir. Kanada Polis Teşkilatındaki toplam personel 58.414'tür. Bu ortalama 537.8 kişiye bir polis düştüğü anlamına gelmektedir. Bu rakam ortalama olup bazı eyaletlerde bu sayı yükselse de bazılarında daha düşük olabilir. Polislik hizmetlerine harcanan toplam para yıllık 6.3 milyar dolar civarındadır. Bu toplam harcama ülke çapında federal polislik yapan ve sekiz eyalete sözleşmeli polislik hizmeti sunan bir federal polis teşkilatı (RCMP), üç eyalet polis teşkilatı (Quebec ve Ontario ile sadece şehirlerde polis teşkilatı olan Newfoundland) ve 579 yerel yönetim (belediye) polis teşkilatı için yapılmaktadır (Clarke, 2005:995; Terrill, 1999:119).

Kanada polisliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için federal polis, eyalet polisi, yerel (belediye) polis, yerli polislik ve dünyada benzeri bulunmayan sözleşmeli polisliğin yetki ve sorumluluklarının, örgütsel yapılarının farklılığının incelenmesi gerekmektedir.

Şekil 1: Kanada Polis Örgütü

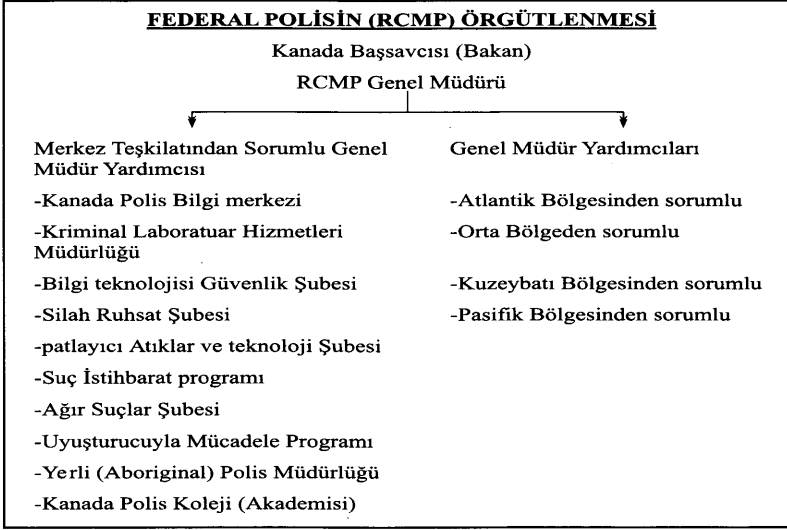

Kaynak: Richard R. Terril (1999) *World Criminal Justice Systems* Cincinnati, Anderson Publishing s. 120

3.2.1. Federal Polis

Federal polisin başında Bakanlar Kurulunda bakan olarak yer alan Başsavcı federal suç kovuşturması ve polislik faaliyetleriyle ilgili önemli sorumlulukları vardır. Ayrıca bu yazının konusu dışında bulunan hapisane, ıslah ve şartlı tahliye ile ilgili hizmetlere bakan kurumlar da bu bakanlığa bağlıdır. Federal polis dendiğinde akla iki önemli polis kurumu gelmektedir. Birisi Kanada İstihbarat Teşkilatı ve Kanada Federal Polisi olarak isimlendirilebilecek olan Royal Canadian Mounted Police (RCMP)¹¹. Bu iki kuruluş Kanada Kamu Güvenliği Bakanlığına (The Ministry of Solicitor of Canada) bağlıdır. İstihbarat faaliyeti ile ilgili olan ilk kuruluş bu çalışmanın konusu dışındadır. Bu çalışmada federal polis dendiğinde Kanada Kraliyet Federal Polisi anlaşılmaktadır.

¹¹ www.rcmp-grc.gc.ca/

Şekil 2¹²: Federal Polisin (RCMP) Örgütlenmesi

Kaynak: Richard R. Terril (1999) *World Criminal Justice Systems* Cincinniati, Anderson Publishing s. 121

Federal polis teşkilatı mensupları bütün eyaletlerde ve bölge yönetimlerinde soruşturma yetkisine sahiptirler. Bunlar aynı zamanda bütün her yerde federal yasaların uygulanmasından sorumludurlar. Federal polis ayrıca federal arazide kolluk hizmetini yerine getirirler, gümrük ve vergi takibi yaparlar. Fakat federal polis her ne kadar federal yasaların ve çoğu eyalette eyalet yasalarının uygulanmasından sorumlu olurken, Ontario ve Quebec eyaletlerinin yasalarını ve buralardaki belediyelere ait mevzuatı uygulama yetkileri yoktur. Bunun da nedeni biraz sonra anlatılacağı gibi bu iki eyaletin kendine ait polis teşkilatları vardır (Clarke, 2005; Terril, 1999).

Federal polis, bazı ulusal konularda görevlendirilmiştir. Bu görevlerle ilgili federal polisin merkez teşkilatında bazı müdürlükler vardır. Örneğin bunlar “L” Müdürlüğü (DNA analizi, parmak izi, suç dosyalama listesi ve benzeri saptama işleri yapan ülke çapında suç tarama laboratuvarlarını yönetir. “V” Müdürlüğü Kanada Polis Bilgi merkezini yönetir. Bu merkez, anında suç kayıtlarının tutulması, araç bilgilerinin kayıt altına alınması, çalınmış mal verileri, kayıp insanlarla ilgili bilgi ve benzeri hizmetleri sunan bilgisayar donanımlı bir müdürlüktür. “P” Müdürlüğü ise Interpol ve dış ilişkilerle ilgili uluslararası irtibat hizmetlerini yürütür. RCMP aynı zamanda Kanada Polis Müdürleri Birliğinde öncü teşkilattır. Bunun yanında Kanada Polisi Araştırma Merkezinin geliştirilmesi bağlamında Kanada Milli Araştırma Konseyinde de polisi temsil eder. Kanada Polis Araştırma Merkezi polis hizmetleri için ileri teknoloji ürünlerinin

geliştirilmesinden ve değerlendirilmesinden sorumludur (Clarke, 2005:997).

Görüldüğü gibi her türlü federal polislik hizmetleri federal polis (RCMP) tarafından sunulmaktadır. RCMP, aşağıda detayları anlatılacak olan dünyada sözleşmeli polisliği gerçekleştiren tek polis teşkilatıdır. 10 eyaletten sekizine her beş yılda bir gözden geçirilen ve yeniden yapılan sözleşmelerle polislik hizmetlerini satmaktadır. Bu yönüyle federal polis kendine ait polis teşkilatı olmayan sekiz eyalete elindeki memur ve amirleriyle, polislik hizmetiyle ilgili masrafların eyalet ve federal yönetim arasında belli oranlarda paylaşılmasıyla iç güvenlik hizmetlerini sunmaktadır.

3.2.2.Eyalet Polisi

1867 Anayasası, eyalet ve bölge yönetimlerine güvenlik ve adalet yönetimi sorumluluğu ve bunun yanında yetki sınırları içerisinde polislik geliştirme ve uygulama sorumluluğu vermiştir. Ancak zaman içinde eyaletlerin çoğu kendi başlarına polis teşkilatlarını yürütmekte zorlandıkları için RCMP'den polislik hizmetini satın alma yoluna gitmişlerdir¹³. Beş yıllık dönemlerde yaptıkları sözleşmelerle her türlü polislik hizmetini federal polisten almaktadırlar. Bu sözleşmeli polisliğin detayı aşağıda anlatılacaktır. Ancak iki eyalet Ontario ve Quebec kendilerine ait polis teşkilatlarını kurmuşlar ve sahip olmaya devam etmektedirler. Ayrıca Newfoundland Eyaleti de bazı şehirlerde kendine ait polis teşkilatı kurmuş, ancak geri kalan şehir ve kırsalda yine federal polisten hizmet almaya devam etmektedir. Bu şehirler Corner Brook, Churchil Falls, Labrador City ve St. John's'dur ve bu şehirlerin kendine ait belediye polisi vardır. Bu sadece yönüyle iki eyaletin kendine ait polisi olduğu söylenebilir. Ancak Newfoundland Eyaletinin yukarıda adı sayılan şehirlerinde kendine ait belediye polisi olduğu doğrudur.

Ontario Polis Teşkilatı'nın (OPP) başında genel müdür vardır. Bu genel müdür Ontario Başsavcısına bağlıdır. Ontario eyalet polisi sadece eyalet seviyesinde örgütlenmiş ve kendine ait belediyelere sözleşme ile polislik hizmetlerini sunmaktadır. Ancak Quebec için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Quebec, eyalet çapında görev yapan eyalet polisi yanında belediyelerin de kendilerine ait polis teşkilatları olan bir örgütlenmeye sahiptir. Quebec polis gücünün başında bir genel müdür vardır ve genel müdür Quebec Kamu Güvenliği Bakanına bağlıdır. Hem Ontario'da hem de Quebec'te polis eğitimiyle ilgili hem kendi alacağı elemanları hem de diğer eyaletlerden isteyen memurlara hizmet içi eğitim verecek polis koleji ve akademilerine sahiptirler. Bunlar eğitim bölümünde daha detaylı anlatılacaktır.

3.2.3. Belediye Polisi

Nüfusu 10.000 ve üzeri olan yerleşim yerlerinin (belediyelerin), ilgili mevzuat gereğince, ya kendilerine (belediyeye) ait (Quebec'te olduğu gibi) veya Federal Polis Teşkilatı'na (RCMP) (Sekiz eyalette olduğu gibi) ya da eyalet polis teşkilatına (Ontario gibi) sözleşme ile bağlanan bir polis birimine sahip olmaları gerekmektedir. 10.000 üzeri nüfusa sahip belediyelerin bir polis teşkilatına sahip olmaları yönünde yasal bir emir varken, bu nüfusun altındaki belediyeler için bir mecburiyet öngörülmemiştir. Fakat bu gibi küçük toplulukların kendi polis teşkilatlarını geliştirmelerini engelleyen bir kısıtlama da yoktur. Bütün bölgelerdeki belediyeler, ilgili yasal noktaları ve standartları karşıladıkları sürece kendi polis teşkilatlarını kurma seçeneğine sahiptirler. Belediyelerde polis teşkilatının kurulmasıyla ilgili yasal düzenlemelerde belli bir personel sayısı veya diğer standartlar yoktur. Örneğin toplumun asayiş, güvenlik ve düzenini korumak üzere oluşturulacak olan polis teşkilatlarının personel sayısı Toronto, Montreal gibi şehirlerde 7000 civarında iken diğer yanda küçük yerleşim birimlerinin oluşturdukları birkaç kişiden oluşan polis birimleri de vardır (Clarke, 2005:994).

Belediye polislerinin görev ve yetkileri şunlardır:, belediye sınırları içinde asayişin, kamu düzeninin sağlanması, suç ve ceza kovuşturması, adli görevler, eyalet yasalarının verdiği görevler, belli federal kanunları (örneğin Uyuşturucu Denetim ve Mücadele Kanunu) uygulamak vb. Belediye polis teşkilatının yetki alanı çalıştırıldıkları belediyenin sınırları ile sınırlandırılmıştır. Kanada'da yaklaşık 600 civarında belediye polis teşkilatı vardır ve bunun 200 tanesi federal polise (RCMP) ait sözleşmeli birimlerdir (Terrill, 1999: 123). Belediye polisliği Kanada polislerinin önemli bir parçasıdır ve bu nedenle belediye polislerinin yapısındaki veya uygulamasındaki herhangi bir değişiklik Kanada polisliğinin özelliğine doğrudan etki yapmaktadır.

3.2.4. Sözleşmeli Polislik

Sözleşmeyle polislik hizmeti sunulması, dünyada benzeri görülmeyen Kanada polisliğinin ilginç bir özelliğidir. Sözleşmeli polisliğin anlamı, kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesi için büyük polis teşkilatları ile eyalet veya belediyeler arasında var olan maliyet paylaşımıdır. Kanada'da sözleşmeli polisliği sunan iki teşkilat vardır. Birisi Ontario Eyalet Polisi (OPP) ve Kraliyet Kanada Federal Polisi (RCMP). Ontario Eyalet Polisi Ontario sınırları içinde kendine ait polis gücü olmayan belediyelere polislik ve adli hizmetleri sözleşme karşılığında sunmaktadır¹⁴.

Diğer taraftan Kanada Federal Polis Teşkilatı (RCMP), ülke genelinde sözleşmeli polislik hizmetlerini anlaşma karşılığında Eyalet ve belediye düzeyinde sunmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi Ontario ve Quebec

¹⁴ www.rcmp-grc.gc.ca/html/generalcont_e.htm

Eyaletleri kendilerine ait polis teşkilatları olduğu için federal polisten hizmetini satın almamaktadırlar. Sözleşmeli polislik hizmetleri, eyaletin %70'ini, Federal yönetimin (RCMP) ise geri kalan %30'unu ödediği bir maliyet paylaşma formülü ile yürütülmektedir. Bu sözleşme formülü belediyelerin nüfusu 15000'den büyük olduğu zaman değişmektedir. Bu durumda Federal Yönetim masrafların % 10'unu, Belediye ise % 90'ını üstlenmektedir. Bu anlaşmalar her beş yılda bir tekrar pazarlık yapmak üzere gözden geçirilebilir (Terrill, 1999:123; Clarke, 2005:995).

3.2.5. Yerli Toplumları Polisi

1991 yılında, Federal Hükümet, yerli toplumlarla ilgili polislikte gelecekteki gelişmelerin oluşturulmasını düzenleyen Yerli Toplumlar Polislik Politikasını başlatmıştır. Bu girişimin merkezinde, federal hükümet, eyalet hükümetleri ve yerli toplumlar arasındaki maliyet paylaşma anlaşmalarının geliştirilmesinin görüşülmesi ihtiyacı yatmaktaydı. Fakat daha da önemlisi, bu politika, yerli milletler topluluklarına kendi topluluklarının ihtiyacına en uygun polisliği kurmalarına yetki vermektedir. Bu politika bağlamında, topluluklar RCMP veya OPP polis servislerini sözleşmeli polislik kapsamında kullanabilecekler veya kendi özerk polis servislerini geliştirebileceklerdi. Bu özerk polis teşkilatlarına Ontario'daki Six Nations Tribal Police ve Quebec'teki Amerindian polisini ve Alberta'daki Blood Tribal Police örnek olarak verilebilir. Özerk polis servisleri adapte eden yerli milletler topluluklarının sayısı, toplulukların kendi toplumlarına uygun polislik tipini oluşturmak arzusu ve kendi kendini yönetme ihtiyacı konusundaki isteğin artması nedeniyle yükselişe geçecektir. Geçmişte birçok yerli toplumların yerel polis teşkilatı, RCMP, OPP ve Quebec polis teşkilatı gibi üst düzey polis teşkilatları tarafından sözleşmeli hizmet sunulmuş veya yerli topluluğun kendine ait küçük polis birimi ile sınırlı tutulmuştur. Son zamanlarda, yerli toplumları polis birimleri, federal ve eyalet polisleri gibi her türlü kamu düzenini koruma ve kanunu uygulama gücüne sahiptirler (Clarke, 2005:995-996).

4. Poliste İşe Alma ve Eğitim

4.1. İşe Alma

Kanada'da polis teşkilatına alırken federal, eyalet ve belediyelerin istediği şartlar farklı olabilmektedir. Ancak federal polisin (RCMP) istediği bazı şartlar şöyledir: Kanada vatandaşı olmak, iyi karakterli olmak, Kanada resmi dillerinden yani İngilizce veya Fransızca dillerinden birini iyi şekilde bilmek, ortaöğretim diploması sahibi olmak, Sürücü Belgesi sahibi olmak, 19 yaşında olmak, gözle görünür fiziksel bir eksikliği olmamak ve sağlık açısından herhangi bir sorunu olmamak. Bu şartların bazıları eyalet ve belediye polisinde bu kadar sıkı değildir. Görme standartları renk görme ve

renk ayırt edebilme özelliği test edilir. Eğer bir sorun ile karşılaşılırsa ve tetkiki gerekli görülürse daha ileri değerlendirilmeler yapılmaktadır¹⁵.

Kanada Polis Teşkilatı'na başvurular için ilk olarak Bilgi Servisi ile görüşme yapılır. Bu görüşme olumlu olursa Yetenek Testine geçilir ve müracaat formu doldurulur. Form doldurulduktan sonra fiziksel yeterlilik için kontrol yapılır. Daha sonra mülakat aşamasına geçilir. Eğer gerekli görülürse dil sınavı yapılır. Bu arada kişi hakkında gerekli güvenlik tahkikatı işlemleri de başlatılır. Yine kişinin beden ve ruh sağlığı açısından meslek şartlarına uyumlu olup olmadığı değerlendirilir. En son olarak bütün bu uygulamaları başarıyla tamamlayan adaylar polisliğe seçilir (Terrill, 1999:128-129).

4.2. Polis Eğitimi

Kanada polisinin eğitimi eyaletlere göre farklılıklar arz etmektedir. Ülke genelinde 7 polis okulu ve akademisi vardır. Bunlar; Kanada Polis Koleji, RCMP Eğitim Merkezi, Ontario Polis Koleji, British Columbia Polis Akademisi, Saskatchewan Polis Koleji, Quebec Milli Polis Okulu ve Atlantic Polis Akademisi'dir. Alberta ve Manitoba eyaleti temel polis eğitimi yapan kurumlara değildir. Dolayısıyla bu iki eyalette belediyelerin polis teşkilatları kendilerine ait eğitim birimleri oluşturmuşlardır. Polis kolejlerinin birçoğu, bölgesel olarak idare edilmektedir ve bu nedenle özel eyalete ait yetki alanındaki polis memurlarının eğitimi ile sınırlıdır. Buna istisna olarak, Kanada Polis Koleji, verdiği eğitimle hem federal, hem eyalet hem de belediyelere nitelikli polis personeli eğiterek göndermektedir. Ayrıca, çok sayıda hizmet içi ve ileri eğitim, belediye ve eyalet polis teşkilatlarınca verilmektedir (Clarke, 2005:998).

Kanada'da temel polis eğitimi, federal ve eyalet yasalarının hükümlerine göre düzenlenmiştir. Bu federal ve eyalet mevzuatı polis eğitim kuruluşlarını, fonlarını, temel eğitim gereklerini ve müfredat ve eğitim programlarını geliştirecek otoriteyi belirleyen kuralları düzenlemiştir.

Polis memurunun eğitimi, onun kariyeri ve öğrenimde önemli bir yer işgal etmektedir. Bu öğrenim, 4 önemli kategoriye ayrılır: İşe alma - temel eğitim, oryantasyon - alan eğitimi, hizmet içi eğitim ve geliştirme eğitimidir.

Bu programların amaçları şunlardır¹⁶:

➤ İşe alma eğitimi: Yeni memurlara, belirli seviyede operasyonel performans için gerekli yetenek ve beceriyi kazandırır.

➤ Alan eğitimi: Memurlar, temel eğitimi başarıyla tamamladıkları zaman alan eğitimine alınırlar. Temel eğitimde öğrendikleri yetenek ve becerileri, rütbeli bir görevlinin gözetiminde pratik yapma imkanı bulurlar.

➤ Hizmet içi eğitim: Polis memurunun kariyeri süresince devam eder. Bu eğitimin amacı, değişen yasa ve uygulamalar konusunda memurların

15 www.rcmp-grc.gc.ca/recruiting/index_e.htm

16 www.rcmp-grc.gc.ca/recruiting/offices_e.htm

sürekli bilgilerinin güncel kalmasını sağlamaktır. Ayrıca kariyer gelişimine yardım ederek memurların yeteneğinin devam etmesini sağlar.

İleri eğitim: Yüksek seviyede uzmanlık için gerekli bilgi ve özel yeteneklerin geliştirilmesini sağlar.

Temel eğitimin süresi, eyalet veya federal polis teşkilatlarında değişmektedir. Federal polis (RCMP) 12 ay süren bir temel eğitim programı uygulamaktadır. İlk altı ayda Sasakatchewan eyaletindeki federal polise ait eğitim merkezinde hem fiziksel hem de akademik eğitim alır. Fiziksel eğitim judo, boks, yüzme ve ata binme konuları ile sürme, silah atışı ve ilk yardım konusunda kendilerini geliştirme anlamına gelmektedir. Akademik eğitim ise ceza ve ceza muhakeme hukuku, federal mevzuat, rapor yazma, soruşturma ve devriye teknikleri, sorun çözme ve insan ilişkileri gibi konuları kapsamaktadır. Federal polisin verdiği 12 aylık temel eğitimin son altı ayında ise uygulama eğitimi amacıyla ülkenin değişik yerlerindeki polis teşkilatlarında polislik uygulaması olarak geçirilmektedir. Ayrıca bazı eyalet polis eğitim kurumlarında geleneksel sanatlar, sosyal bilim dersleri, ceza adaleti gibi konular polislik dersleriyle birlikte detaylı öğretilmektedir¹⁷.

5.Suçla Mücadele: Suç Önleme Politikası Ve Toplum Destekli Polislik

Suçla mücadele polisin en temel fonksiyonlarından biridir. Toplum düzenini bozan başlıca olgu olan suç ile mücadele iki boyutta yapılmaktadır. Önleyici güvenlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesiyle suçun ortaya çıkışını engellemek ve eğer suç ortaya çıkmışsa buna tepki olarak gerekli idari ve adli işlem ve eylemleri gerçekleştirmek. Birincisine önleyici (proaktif) polislik ikincisine de tepkisel (reaktif) polislik denmektedir ve bugün bütün dünya ülkelerinde uygulanan polislik sistemleri bu iki ana gruba ayrılmaktadır (Seyhan, 2002). Tepkisel polislik, polis teşkilâtının bir suç işlendikten sonra harekete geçerek faile karşı ilgili kanunları uygulamasıdır. Burada suç, her nasılsa ortaya çıkmış bir problem olarak algılanmakta ve sosyolojik arka planı göz ardı edilmektedir. Dolayısıyla, reaktif polislik açısından suçun hangi sebep ve saiklerle ortaya çıktığı önemli olmadığından suçun önlenmesi faaliyetleri de bu polislik metodunun bir parçasını oluşturmamaktadır. Diğer bir ifadeyle suç ortaya çıktıktan sonra suça karşı yapılan mücadele adli hizmetlerle ilgilidir. Kanada suçun ortaya çıkmadan önce önlenmesi gerektiğine inanan proaktif polisliği uygulamaya çalışan ülkelerden biridir.

Kanada'da son 30 yıldır suç oranlarında diğer sanayileşmiş ülkelerde olduğu gibi bir artış meydana gelmiştir. Kanada'da suçla mücadelede temel hareket noktası suçun ortaya çıkmasını önleyici tedbirlerin alınmasıdır. Proaktif polislik denilen bu uygulamalarda başlıca amaç, suçun oluşacağı ortamların oluşmasını engelleyerek suçları önlemek, iyi istihbarat yaparak

¹⁷ www.rcmp-grc.gc.ca/recruiting/offices_e.htm

suçun ortaya çıkmasını engellemek, halkın desteğini kazanarak suçlarla ilgili halktan ihbar alarak kamu düzeninin korunmasında sürekliliği sağlamaktır. Bu programlardan bazıları komşuları gözetme (neighbourhood watch), kimlik tanıtımı ve vatandaş devriyesidir.

Kanada polisinde ister federal ister eyalet isterse belediye polisi olsun suç önlemede temel strateji toplum destekli polisliktir (community policing). Son yıllarda Anglo-Sakson ülkelerinde (ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya vd) proaktif polisliğin ilginç bir uygulaması olarak geleneksel polis uygulamalarından farklılaşan toplum destekli polislik çok revaçta bir stratejidir. toplum destekli polislik anlayışı, polis halk ilişkilerini geliştirerek suçların önlenmesinde çok kurumlu yaklaşım, yaya devriye hizmetleri, çevresel düzenlemeler yoluyla suçların önlenmesi, çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin projeler yoluyla önleyici güvenlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesidir. Bunun için toplum ile polis arasında gerçek bir güven ortamının oluşturulması temel koşuldur (Bahar, 2002:292-293).

Kanada'da polislikle ilgili olarak, toplum destekli polisliğin resmi yaşam felsefesi olduğu konusunda çok az şüphe vardır. Toplum destekli polisliğin varlığı ve profesyonel polislik modelinden ayrılma konusunda radikal bir yönelim görüş birliği olmasına rağmen, toplum destekli polislik kavramının uygulamada polisler tarafından algılanmasında farklılıklar olabilir. Bu problem, akademisyenlerin ve polislerin ve hukukçuların toplum destekli polisliğin tanımı konusunda farklı düşünceler taşımasından kaynaklanabilmektedir. Bu aslında bir yönüyle teorinin uygulamaya çevrilirken uygulayıcıların verdiği anlamla ilgili bir sorun da olabilir.

Son zamanlarda, polis politikası ve strateji -üretenler, ileri seviyede verimlilik ve etkililik elde etmek amacıyla, toplum destekli polisliğe ve problem çözümü odaklı çabalara yönelmişlerdir. Bu çabalar, kullanıma hazır stratejiler ve yukarıda sözü edilen pro-aktif polislik anlayışına dayanmaktadır. Bu stratejik yönelimlere örnek olarak, Toronto Metropolitan Polis Servisinin “ Suç Yönetimi Programı”, Edmonton Polis Servisinin “ Edmonton Polis Servisi Projesi (Archimedes olarak adlandırılmaktadır) ve ayrıca Kanada Polis Teşkilatı'nın Suç İstihbarat Programını örnek verebiliriz. Burada, proaktif polislik terimi, her iki polislik sitilini ve spesifik hedefli faaliyetleri uygulamaya başvurmaktadır (Clarke, 2005:999).

Toplum destekli polislik anlayışı polisin insanlarla iç içe olmasını gerektirir. Bu, suça tepkisel bir durumdan daha çok suçun önlenmesi ve ortaya çıkmasını engellemek için polis-halk ilişkilerinin gerçekleştirilmesidir. Kanada'da toplum destekli polislik, ayrıca polisin Kanada toplumunun kültürel ve etnik çeşitliliğine daha hassas yaklaşmasını

sağlamaktadır. Toplum destekli polislik yöntemlerinden bazıları devriye hizmetlerinin artırılarak polisin halkın içinde olması sağlanmaya çalışılmıştır. Bir diğeri komşuluk gözetme programları ile belli sokak ve mahalledeki insanların bir arada hareket etmelerini ve kamu düzeninin sağlanmasında polise destek ve yardımcı olmalarının sağlanmasıydı. Bir diğeri belki de en önemlisi özellikle polisi başarısı için polis-halk ilişkilerinin geliştirilmesidir. Toplum destekli polislikle amaçlananlar, vatandaşlar arasında suç korkusunun azaltılması, halk için bireyin güvenlik hissini geliştirilmesi, polisin iş memnuniyetinin artırılması, halkın polise karşı tutumunun geliştirilmesi olduğu söylenebilir (Terrill, 1999:130).

Sonuç ve Türk Kolluk Yönetimiyle İlgili Öneriler

Kanada, her ne kadar Anglo-Sakson ülkelerinden olsa da ve bu ülkelerin özelliklerini kendinde barındırsa da polis teşkilatının yapısı ve işleyişi açısından dünyada benzeri olmayan bir ülkedir. Aslında federal bir yapıya sahip 10 eyaletten oluşan bir konfederasyon olan Kanada, sahip olduğu yönetim yapısı itibariyle üç kademeli devlet yapısını (federal, eyalet ve belediye) oldukça sağlıklı işletmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Gerçekten özellikle kendine ait polis birimi oluşturmada eyalet veya belediyelerin serbest olmaları ve eğer kendileri polis teşkilatı kurmak istemiyorlarsa federal polisten (RCMP) polislik hizmetini satın alabilmeleri çok ilginç bir uygulamadır. Kanada bu yönüyle yerelliğe önem veren halkın kendi kendini yönetmesi konusunda hassas olan ülkelerden biridir. Ancak buna rağmen on eyaletin sekizi kendi polis teşkilatını kurmamış ve federal polisten (RCMP) hizmet satın almayı tercih etmiştir. Bu ilginç bir durumdur. Federal polis bu eyaletlere sözleşme karşılığında polislik hizmetini sunarken onların emrine girmekte ve federal yönetimin elemanı olmasına rağmen merkezi bir kontrol mekanizması oluşturmamaktadırlar. Federal-eyalet-belediye üçlüsünden oluşan böyle bir yönetim mekanizmasındaki bu güvene dayalılık, merkezîyetçi yapıya sahip ülkelerde yerel yönetimlerine güvenmeyen merkezi yönetimlere örnek olmalıdır.

Özellikle toplum destekli polisliğe ayrı bir önem veren ve suçun ortaya çıkmasını önlemeye yönelik önlem ve çabaları almaya çalışan Kanada polisi kendini geliştirmede, demokrasiyi ilerletme de ve insan haklarına saygılı olma da başarılı gözükmektedir. Bu yönüyle Kanada halkı ile Kanada polisi arasında güvene dayalı birbirine azami derecede yardım eden ve dayanışma içinde olan bir ilişki seviyesini oluşturma ayrı önem kazanmıştır.

Kanada polisiyle ilgili söylenebilecek başka bir husus şudur; Kanada polisi yeni gelişmelere açık, toplumun değişen ihtiyaçlarına ayak

uydurmada herhangi bir kaygı duymamakta ve ilgili politikaları uygulamaya koymaktadır. Yazıda anlatıldığı gibi bunun son örneği yerli toplulukların kendilerine ait polis teşkilatlarını kurmalarına imkan sağlayacak Yerli Toplumlar Polislik Politikasını başlatmıştır.

Türk kolluk yönetimi açısından Kanada polisine bakıldığında Türkiye ile çok farklı olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle tek kolluk birimi vardır: polis. Bunun dışında Kanada federal bir konfederasyon olup polis teşkilatı hiyerarşik düzene göre değil üç birbirinden bağımsız kademe örgütlenmiştir. Türkiye'de kolluk teşkilatları (polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik) merkezi hiyerarşi esasına dayalı bir yapıya sahiptirler. Kanada'daki polislik uygulamalarının Türkiye açısından alınabilecek en önemli derslerden birisi polis-halk ilişkilerinin geliştirilmesidir. Özellikle toplum destekli polislik yaklaşımıyla Türk kolluk kuvvetlerinin daha fazla Türk halkının desteğini alacakları söylenebilir.

Bunun yanında Kanada'da federal bir yapıda, federal görevlilerin eyalet veya belediye görevlilerine karışmamaları ve aralarında herhangi bir güven sorunu olmaması önemlidir. Katı bir merkezîyetçi yönetim anlayışına sahip Türk kolluk birimlerinin de bu noktada kendi aralarında daha fazla güven artırıcı ilişkilere girmeleri ve ayrıca kendilerine bağlı taşra birimlerine daha fazla güven duymaları zorunlu gözükmektedir. Belki Kanada'nın durduğu nokta Türk siyasal ve yönetim kültürü açısından farklı köklere ve özelliklere dayansa da ve Türkiye açısından bu uygulamalar çok uç ve uzak görünse de, Kanada'da yaşayanların insan olduğu düşünüldüğünde oradaki işbirliği, güven ortamı ve dayanışmanın niçin Türkiye'de gerçekleşmediği iyi düşünülmelidir. Türkiye'de her şey merkezi yönetime bağlı ve onun tarafından yönetilmesine rağmen birçok güvenlik sorunu yaşanmaya devam etmektedir. Bu yönüyle Türk kolluk teşkilatlarının yapı ve işleyişlerini Türk toplumunun istek, ihtiyaç ve taleplerine göre yeniden gözden geçirme zorunluluğu daha iyi anlaşılacaktır.

Kaynakça

- Bahar, Halil İ., (2002), "Toplum Destekli Polislik (Community Policing) ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği" H.H. Çevik ve T. Göksu (Ed.) *Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis*, Ankara: Seçkin Yay., ss. 291-310.
- Clarke, Curtis, (2005), "Canada", Larry E. Sullivan and M. R. Haberfeld (Eds) *Encyclopedia of Law Enforcement*, USA: Sage Publications, Thousand Oaks, ss.992-999
- http://canada.gc.ca/othergov/prov_e.html
- Seyhan, Kazım, (2002), "Suç Önleme", H. H. Çevik ve T. Göksu (Ed.) *Türkiye'de Devlet Toplum ve Polis*, Ankara: Seçkin, ss.69-90.

Terrill, Richard J. (1999) *World Criminal Justice System*, Cincinnati: Anderson Publishing Co.

www.canadianheritage.gc.ca/progs/cpsc-ccsp/fr-rf/_01_e.cfm

www.canadianheritage.gc.ca/progs/cpsc-ccsp/fr-rf/index_e.cfm

www.dilokulubul.com

www.dilokulubul.com/ulkeler/kanada 28.02.05

www.gg.ca/menu_e.asp

www.parl.gc.ca/common/index.asp?Language=E

www.parl.gc.ca/common/SenatorsMembers_house.asp?Language=E&Parl=38&Ses=1&Sect=hoccur

www.parl.gc.ca/common/SenatorsMembers_senate.asp?Language=E&Parl=38&Ses=1&Sect=sencur

www.pco-

bcp.gc.ca/default.asp?Language=E&Page=informationresources&sub=ministry&doc=ministry_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/

www.rcmp-grc.gc.ca/history/history_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/html/generalcont_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/html/generalcont_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/html/organi_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/recruiting/index_e.htm

www.rcmp-grc.gc.ca/recruiting/offices_e.htm

www.ululararasiegitim.com/ulkeler/ca/yasam/guvenlik.asp 01.03.2005